

## **REHABILITATSIOONIPROGRAMM PAARISUHTES VÄGIVALLA KASUTAMISES SÜÜDIMÕISTETUD MEESTELE**

*Kui sedavõrd massiline vägivald leiaks aset riikide vahel,  
nimetataks seda sõjaks...*

*Kuna see leiab aset aga meeste ja naiste vahel,  
nimetatakse seda kõigest eraasjaks*

*/Hilkka Pietilä/*

Veel parkümmend aastat tagasi peeti kogu maailmas perevägivalda suhteliselt süütuks peretülik, millesse kõrvalseisjad ei peaks sekkuma. Praeguseks on suhtumine kardinaalselt muutunud. Paljud uuringud ja vaatlused on näidanud, et tegemist on ohtliku isikuvastase vägivalla liigiga, mis lõpeb sageli vigastuste ja mõnikord ka surmaga<sup>1</sup>.

Probleemi avalikkuse ette toomist maailmas seostatakse 1970. aastatel alguse saanud feministide liikumisega. Esimesed turvakodud paarisuhtes vägivalda all kannatavatele naistele loodi USA-s ja Kanadas. Suurem tähelepanu koondus esialgu ohvrite abistamisele ja nõustamisele. Peagi sai selgeks, et lisaks kannatanud naiste abistamisele on oluline tegeleda ka vägivallatsejatega. Esimesed teraapia tugirühmad meestele loodi samuti USA-s. "Pioneeriks" vägivalda kasutanud meeste rehabilitatsiooniprogrammide seas sai 1981. aastal Ameerika Ühendriikides Minnesota osariigis Duluth'i linnas loodud Perevägivalda Tõkestamise projekti DAIP (*Domestic Abuse Intervention Project*) raames loodud programm, mida tuntakse ka Duluth-Model nime all. Algselt kujutasid programmid endast niinimetatud viharavi */anger management/*. Tänapäevaks on välja töötatud mitmeid erineva sisu ja struktuuriga programme, mis kõik töötavad ühise eesmärgi nimel – tagada vägivalda all kannatavate naiste turvalisus ja muuta meeste käitumine paarisuhtes vägivallavabaks.

### **MTÜ VÄGIVALLAST VABAKS REHABILITATSIOONI-TUGIRÜHMA TEGEVUS, EESMÄRGID JA PROGRAMMI MÕJU UURINGUD**

Eestis hakati paarisuhtevägivallast kui tõsisest sotsiaalsest probleemist rääkima alles pärast aastatel 2001-2003 läbiviidud esimesi sellealaseid uuringuid. Praeguseks on avatud mitmes suuremas linnas turvakodud naistele ja lastele.

---

<sup>1</sup> H. Kase. Lähisuhte vägivald. Tartu: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, 2004, lk 4.  
Velda Veia

Kuni 2006. aastani puudusid Eestis vägivallatsete rehabiliteerimisele suunatud programmid sh tugigrupid paarisuhtes vägivalda kasutanud meestele.

Justiitsministeeriumi konkursi kuriteoennetuse projektide raames loodi 2006. a MTÜ Vägivallast Vabaks poolt esimene paarisuhtes vägivalda tarvitanud meestele suunatud programm: "Rehabilitatsiooni-tugigrupp pere- ja suhtevägivalla kuriteo sooritanud meestele". Nimetatud projekt kuulub Justiitsministeeriumi poolt finantseeritavate sotsiaalabiprogrammide alla.

Vaadates perevägivalla probleemi laiemalt on selge, et vägivalla otsesed tagajärjed igale pereliikmele eraldi põhjustavad kaudseid tagajärgi ka ühiskonnale tervikuna: kulutused tervishoius, kriminaalõigussüsteemis, sotsiaalsektoris jm. Seega sekkumine perevägivalda ja tegelemine vägivallatsetega kuulub avaliku sektori valdkonda<sup>2</sup>.

MTÜ Vägivallast Vabaks tugigruppides kasutatav meetodika põhineb peamiselt USA ja Norra vägivallatsetele mõeldud programmide sekkumistehnikatel, praktilistel kogemustel ja nõuannetel tulenevalt nende riikide pikaajalisest praktikast. Norra Keskuses Oslos tegutseva ATV */Alternative to Violence/* juhi abil said esimese koolituse ka Eestis alustanud rühmajuhid. Eestile on eeskujuks ja abiks olnud ka Soome Vantaa vägivaldsete meeste keskus.

Eesti tugirühma oodatav tulemus jääb 30-60% alla Norra ja Soome kogemusele. Põhjuseks eelkõige Eestis käivitunud tugigruppi sattumise ja sellest tingitud gruppi tulijate motivatsiooni erinevus<sup>3</sup>. Norra ATV keskuse ja Soome Vantaa keskuse tugirühmades osalevad mehed vabatahtlikkuse alusel. Eestis aga suunatakse kohtu poolt vägivallateos süüdimõistetud käitumiskontrollile allutatud mehed tugigruppi kriminaalhoolduse kaasabil. Praktikas määrab sageli käitumiskontrolli ajaks lisakohustusena sotsiaalabiprogrammis osalemise nõude oma otsuses juba kohus.

On viidud läbi kaks programmi mõju uuringut: 2007 aastal ja 2009 aastal.

---

<sup>2</sup> EV Justiitsministeeriumi ja MTÜ Vägivallast Vabaks vahel 22.05.2006. aastal sõlmitud leping nr 1/37-06 riigieelarvelise eraldise sihtotstarbeliseks kasutamiseks. Lepingu punkt 4 (lk 5). Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=22494/MT%DC+V%E4giVallast+Vabaks.pdf>, 24.02.2008.

<sup>3</sup>EV Justiitsministeeriumi ja MTÜ Vägivallast Vabaks vahel 22.05.2006. aastal sõlmitud leping nr 1/37-06 riigieelarvelise eraldise sihtotstarbeliseks kasutamiseks. Lepingu punkt 8 (lk 8). Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=22494/MT%DC+V%E4giVallast+Vabaks.pdf>, 24.02.2008.

TÜ lõpetaja Piret Grossi poolt 2007. a läbiviidud uurimuses ilmnes respondentide seas (12 uuritavat) mitmeid faktoreid, mis soodustasid vägivalda, nagu nt: sage alkoholi tarvitamine, varasem karistus ja soorollilised arusaamad, mis on ühiseks tunnuseks paljudele meestele, kes panevad kodus toime vägivallategusid.

Rahvusvahelisel tasandil peetakse vägivalda palju laiemaks kui lihtsalt üksikindiviidide tasandil esinevaks probleemiks. Nimelt tunnistab ÜRO naistevastast vägivalda inimõiguste rikkumisena ja peab meeste vägivaldsust oma naiste suhtes patriarhaalsest ühiskonnakorraldusest tulenevaks. Ka P. Grossi uurimuse tulemused kinnitasid respondentide seas (eriti venekeelsete vastajate hulgas) tugevalt juurdunud arusaama, et võim peres on (ja peab olema) mehe käes. Patriarhaalse ühiskonna mudelit toetavad omakorda ühiskonnas laialt levinud müüdid, mis peavad vägivalda peres normaalseks nähtuseks. Niikaua kuni inimesed ise suhtuvad perevägivalda kui süütusse peretülisse, ei saa toimuda ka vajalikud muudatused kogukonnas ja riigi tasandil.

Kehtiva regulatsiooni täienduseks toob P.Gross oma uuringu tulemustes välja ettepanekud, mis arvestades lähisuhtevägivalda spetsiifikat aitaksid paremini lahenda selliseid juhtumeid, samuti toimiksid teatava sotsiaalse kontrollina:

- luua avalik register paarisuhtes vägivalda tarvitanud meeste (ja naiste) kohta;
- korrastada süsteem olemasolevas kuritegude registris õiguskaitseasutustele, mis võimaldaks anda ülevaate eelnevalt toimepandud juhtudest, tagajärgedest – kuidas karistati, kas läbis spetsiaalse programmi jne;
- anda vägivalda kasutavatele meestele võimalus vabatahtlikuna osaleda rehabilitatsiooni tugirühmades;
- perevägivalda juhtumitega võiksid tegeleda erikoolituse saanud spetsialistid alates politseinikest kuni kohtunike ja kriminaalhooldusametnikeni välja.

### **Projekti tulemuslikkuse uuringud: 2009. aastal läbi viidud uuringu tulemuste võrdlus 2007. aastal korraldatud uuringu tulemustega**

2009 aastal viis analoogse meetodika põhjal SKA lõpetaja Robert Rähn läbi uuringu projekti tulemuslikkuse väljaselgitamiseks (respondente 26). Allpool on ära toodud võrdlused mõlema uuringu tulemustest.

#### **Tabel 1. 2006 – 2009 a. respondentide keskmise vanuse võrdlus**

Aasta	Keskmine vanus
2006/2007	42 a.
2007/2009	43 a.

**Tabel 2.** 2006 – 2009 a. Vägivallateo insidendi ajal respondentide joores viibimine.

Aasta	Vägivallateo ajal joores
2006/2007	Jah – 50 %
	Ei – 50 %
2007/2009	Jah – 88 %
	Ei – 12 %

**Tabel 3.** 2006 – 2009 a. respondentide arvamus vägivalda olemusest.

Aasta	Mis on vägivald
2006/2007	Füüsiline – 25 %
	Psühholoogiline ja füüsiline – 75%
2007/2009	Füüsiline – 27 %
	Psühholoogiline ja füüsiline – 73%

**Tabel 4.** 2006 – 2009 a. respondentide süütunne seoses toimunud intsidendiga.

Aasta	Kas tunnete ennast süüdi teo toimepanemises
2006/2007	Jah – 75 %
	Ei – 25 %
2007/2009	Jah – 96 %
	Ei – 4 %

2009.a vastanutest 24% rohkem respondente, kui eelmise uurimuses, kes on võtnud vastutuse toimepandud intsidendi eest ja ja tunnevad ennast süüdi. Teo toimepaneku eest vastutuse panemine kõrvalseisjatele on langenud 21 %.

**Tabel 5.** Respondentide karistatuse võrdlus rahvuse alusel

Rahvus	Varem karistamata		Varem karistatud	
	arvudes	% des	arvudes	% des
Eestlane	4	15 %	5	19 %
Venelane	6	23 %	11	43 %
kokku	10	38 %	16	62 %

**Tabel 6.** 2006 – 2009 a. Rehabilitatsiooni-tugirühma mõju võrdlus respondentide paarisuhtele tugi

Aasta	tugirühma mõju paarisuhtele
2006/2007	Positiivne – 66 % Negatiivne – 17 % Mõju puudub – 17 %
2007/2009	Positiivne – 77 % Negatiivne – 8 % Mõju puudub – 15 %

**Tabel 7.** 2006 – 2009 a. respondentide tugirühma vajalikkuse võrdlus

Aasta	rehabilitatsiooni-tugirühm on vajalik
2006/2007	Jah – 92 % Ei ole vajalik – 8 %
2007/2009	Jah – 73 % Ei ole vajalik – 27 %

Võrreldes 2006 – 2007 a. ja 2007 – 2009 a. tulemusi, siis lähisuhtes vägivalda kasutanud meeste arvamus tugirühma vajadusest on langenud 19 % .Täpsemal võrdlusel arvab  $\frac{3}{4}$  , et see on vajalik ja  $\frac{1}{4}$  et see pole vajalik.

Uurimuse tulemusena on toodud järelalusena välja, et võrreldes 2008. aastal tehtud programmi tulemuslikkuse uuringuga, on oluliselt suurenenud respondentide suhtarv, kes leiab, et rehabilitatsiooni-tugigrupi programm ei ole vajalik. Samas on oluliselt tõusnud nende respondentide suhtarv, kes väidab, et rehabilitatsiooni-tugirühmal on positiivne mõju nende paarisuhtele.

**Siit saab tuua välja olulise tulemuse, et ligi 1/3 lähisuhtes vägivallakuriteo sooritanud meestest ei tunne vajadust osaleda enese käitumise muutmisele suunatud programmides vabatahtlikult.**

2006 - 2009 aastatel suunati Tallinnas ja Harjumaal MTÜ Vägivallast Vabaks rehabilitatsiooni-tugirühma kokku 71 lähisuhte vägivallateos süüdimõistetut, programmi läbis neist 56 meest.